

Л. Ф. ЛАРКОВА
**ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ В ТЕРМІНОЛОГІЇ РАДІО-
ТА ЕЛЕКТРОПРОВІДНОГО ЗВ'ЯЗКУ**

На сучасному етапі термінологія майже всіх галузей науки набуває інтернаціонального характеру. Це деякою мірою можна пояснити науково-технічною революцією, широким міжнародним інформаційним обміном, який сприяє входженню нових термінів до термінологічної лексики різних країн світу.

Постійного іншомовного впливу зазнає термінологія радіо- та електропровідного зв'язку. У цій галузі неологізація задовольняється двома шляхами: шляхом номінації на основі власних мовних ресурсів (*зв'язок, провідовий зв'язок, звукопідводний зв'язок, далекий зв'язок, супутниковий зв'язок, провідове мовлення, підсилювач* та ін.) та шляхом запозичення з інших мов (*відеотелефон, фототелеграф, дисплей, емітер, детектор*).

Іншомовні терміни можуть бути повними, коли запозичається все слово (*мікрофон, інформація, кабель, транзистор, телефон-автомат, абонент, сигнал, радіореле, телеграма, телекамера, геркон*), та частковими, коли запозичуються окремі складові частини іншомовного походження (*радіохвиля, радіовікно, шум-фактор, електропроводка, електровзв'язок, телебачення, радіомовлення*).

Інтернаціональні терміни, створені на ґрунті певної національної мови, широко вживані в науковій літературі. В інших мовах вони не перекладаються, а запозичаються цими мовами. Інтернаціональні терміни радіо- й електропровідного зв'язку дуже зручні в користуванні, особливо коли вони створені від греко-латинських коренів і словотворчих морфем. Т. Л. Канделакі зазначає, що греко-латинські елементи становлять основне ядро інтернаціональних терміноелементів — приблизно 72% (див. Об одном типе международных терминологических элементов.— Филологические науки, 1967, № 2, с. 37). Більшість з цих елементів увійшла в українську мову через російську, куди проникла з європейських мов — англійської, німецької, французької, голландської та ін. Наприклад, німецький термін *кабель* був запозичений з голландської мови, куди потрапив з французької, яка, в свою чергу, запозичила його з латинської. Термін *плата* (друкована плата) з грецької потрапив у латинську, потім французьку, голландську, німецьку, звідти — у слов'янські мови. Термін *кабіна*, перш ніж потрапити в українську мову, теж зробив немалий шлях: з латинської — у французьку, з неї — в англійську, з останньої — до слов'янських мов.

Про особливу зручність грецької та латинської мов при створенні нових термінів пише В. П. Даниленко (Русская терминология. Опыт лингвистического описания.— М., 1977, с. 35): ці мертві мови насамперед придатні для створення термінів у різних національних мовах науки, бо семантика коренів та афіксальних морфем має для сучасних мов сталий «законсервований вигляд» і ці мовні елементи легко стандартизуються, моносемуються, що є особливо важливим у термінології. Ця думка знаходить підтвердження при створенні термінів з радіо- та електропровідного зв'язку, напр.: *модуль, модулятор, модуляція*.

Мають певні значення і запозичені інтернаціональні терміноелементи, наприклад, словотворчий елемент **мікро-** у складних словосполученнях вказує на малий розмір, пов'язаний з вивченням або вимірюванням дуже малих предметів, явищ, величин: *мікрофон, мікрохвиля, мікрохвильова антена, мікросхема, мікромодуль, мікропроцесор, мікросистема, мікротрон, мікрозапис*.

Наявність словотворчого елемента **гідро-** вказує на приймання звукових хвиль, що поширюються у воді: напр., *гідрофон* — прилад для приймання звукових хвиль, що виникають або поширюються у воді; *гідроакустика* — розділ акустики, що вивчає поширення звуків у воді.

Часто в досліджуваній терміносистемі спостерігається паралельне вживання усічених і повних термінів, напр.: *інтеграційний операційний підсилювач* — *інтегратор, телевізійний приймач* — *телевізор, телеграфний апарат* (для приймання й передавання повідомлень у

цифро-буквеній формі)—*телетайп, акцепторний центр — акцептор*. Усічені терміни вживаються більше в усному мовленні фахівців з метою мовної економії, проте трапляються випадки вживання усічених варіантів і в науково-технічній літературі, напр.: *знакогенератор* замість *генератор імпульсів*, *геркон* замість *герметизований магнітокерувальний контакт*, *диністор* замість *діодний тиристор*, *дискримінаатор* замість стандартизованого терміна *дискримінаатор імпульсів*.

Отже, одним із засобів збагачення терміносистеми радіо- та електропровідного зв'язку є запозичення. Вони можуть бути як повними (коли запозичаються повністю слова), так і частковими (коли запозичаються окремі словотворчі елементи).